

21/03/2024 15:02 | Zamieścił: Tomasz Opaliński, Autor: Małgorzata Przytuła (KP)

Święto odradzającego się życia

Autor: T. Ogrodowczyk

W pierwszą niedzielę po wiosennej pełni księżyca nastaje dzień Zmartwychwstania Pańskiego – największe i najstarsze chrześcijańskie święto.

W początkowych wiekach naszej ery było ono jedynym świętem wyznawców Chrystusa. Nazywano je Paschą, od żydowskiego Pesach, ustanowionego na pamiątkę wyprowadzenia Izraelitów z Egiptu. W tradycji Kościoła wyraża ono najważniejsze kanony wiary – odkupienie, zbawienie, nieśmiertelność duszy i życie wieczne, manifestujące się w cudzie Zmartwychwstania.

Każdy z regionów naszego kraju ma swoje unikalne wielkanocne tradycje, wiele z nich zachowało się w naszym województwie.

Jezusek Palmowy w Szydłowcu

Jednym z unikatowych zwyczajów wielkanocnych jest procesja w Szydłowcu. Jezusek Palmowy to figura Chrystusa siedzącego na osiołku, zainstalowana na mobilnym wózku. W Niedzielę Palmową orszak z Jezusem wyrusza spod kościoła pw. św. Zygmunta, aby objechać pobliski Rynek Wielki. Inscenizacja odbywa się na pamiątkę wjazdu Chrystusa do Jerozolimy.

Zwyczaj ten został reaktywowany w 2005 r., ale jego historia w Szydłowcu sięga XV w. Według niepotwierdzonych przekazów, właściciel miejscowych dóbr – Mikołaj Szydłowiecki, zamówił rzeźbę Chrystusa na osiołku w pracowni samego Wita Stwosza, a jej autorstwo przypisuje się synowi mistrza lub innemu uczniowi z tego warsztatu. Oryginalna rzeźba znajduje się w Muzeum Narodowym w Krakowie, gdzie została podarowana w 1904 r. przez jednego z późniejszych właścicieli Szydłowca – Michała Radziwiłła lub przez jego żonę. Obecną kopię figury wykonał Jerzy Krześniak, artysta z Kozienic.

Palma Kurpiowska w Łysych

To symbol wiosennego odrodzenia, sił witalnych, zmartwychwstania i nieśmiertelności. Niegdyś przypisywano jej magiczne właściwości o charakterze dobroczynnym, ochronnym i zdrowotnym. Najkunsztowniejsze mazowieckie palmy wykonywane są na Kurpiach Zielonych. Można je zobaczyć podczas obchodów Niedzieli Palmowej w Łysych, gdzie od ponad 50 lat organizowany jest konkurs na najpiękniejsze okazy. Współczesne palmy zdobione są kwiatami oraz wstążkami z kolorowej bibuły. Zawierają też

tradycyjne „ziele” – bukszpan, borówkę, a dawniej widłak, który obecnie objęty jest ochroną. Niektóre z nich mają kilka metrów długości. Zgodnie ze zwyczajem, wysokie palmy mają zapewnić „długie życie, dorodne dzieci i urodzaj w polu”.

Palmy przynoszone są do drewnianego kościoła pw. św. Anny w Łysych, gdzie w niedzielny poranek ocenia je konkursowe jury. Po poświęceniu palm odbywa się procesja, która przemieszcza się do kościoła pw. Chrystusa Króla Wszechświata, gdzie celebrowana jest msza święta. Barwny pochód Kurpiów niosących przepiękne palmy jest jedną z ciekawszych atrakcji folklorystycznych na Mazowszu.

Turki Wielkanocne w Górze i Drobinie

W niektórych parafiach zachował się zwyczaj osobliwych straży, zwanych turkami, pilnujących Grobów Pańskich. Wartownicy mają na sobie stylizowane mundury, często orientalne. Na Mazowszu można ich zobaczyć w powiecie płockim, w oddalonych od siebie o 10 km miejscowościach – Górze i Drobinie.

W Górze, gdzie charakterystyczną cechą turków są długie, czarne brody, żywa jest legenda, według której pojmani po odsieczy wiedeńskiej tureccy żołnierze, przybyli w te okolice z dowódcą Jakubem. Nawróconym jeńcom nakazano trzymać straż przy Grobie Pańskim, co miało być rodzajem pokuty. Znane są nawet ich imiona. Podobno byli to: Multon, Sajdak i Najmu.

Służba turków rozpoczyna się w Wielki Piątek i trwa do niedzielnej mszy rezurekcyjnej. W Wielką Niedzielę wartownicy towarzyszą księdzu niosącemu monstrancję podczas procesji. W czasie podniesienia Najświętszego Sakramentu i na słowa „Zmartwychwstał Pan”, padają z hukiem na posadzkę (Góra) lub robią hałas szablami (Drobin), a następnie wybiegają w popłochu z kościoła. Sceny te symbolizują ucieczkę przerażonych żołnierzy rzymskich po ujrzaniu pustego grobu Chrystusa.

Święcenie pokarmów w Dąbrowie Chotomowskiej

W Wielką Sobotę celebrowane jest święcenie pokarmów spożywanych podczas śniadania wielkanocnego. Niegdyś ceremonia ta odbywała się pod miejscową kapliczką lub krzyżem, gdzie schodziła się cała wieś. Możni przyjmowali księdza w domu – kapłan kropił wodą święconą stoły zastawione suto potrawami przygotowanymi na Wielkanoc. Później obyczaj święcenia pokarmów w domu przejęły inne warstwy społeczne. Obecnie ceremonia ta odbywa się w kościołach.

Jednym z nielicznych miejsc, gdzie przetrwała praktyka święcenia pokarmów w domu, jest Dąbrowa Chotomska – wieś położona w powiecie legionowskim. Trudno jednoznacznie określić, od kiedy jej mieszkańcy celebrują ten zwyczaj w taki sposób. O umówionej godzinie, u jednej z tamtejszych rodzin, gromadzi się wielopokoleniowe grono sąsiadów. Ksiądz święci koszyczki ustawione na stole pośrodku pokoju. Zwyczajowo znajdują się w nich: jajka, chleb, sól, wędliny, drożdżowe ciasto.

Barabanienie w Iłży

W mieście położonym na południowych krańcach województwa, Wielkanoc ogłaszana jest w sposób wyjątkowy. W noc poprzedzającą Wielką Niedzielę, ulicami miasta wędruje ośmiu bębniarzy z XVII-wiecznym barabanem. Zatrzymują się w ustalonych miejscach i pod wodzą solisty wybijają charakterystyczny rytm. Ich trasa ma około dziesięciu kilometrów. Kulminacja następuje o godzinie 5.45 przed kościołem farnym – wtedy odbywa się natężone barabanienie, symbolizujące pęknięcie skał zasłaniających grób Chrystusa.

Istnieją dwie teorie wyjaśniające genezę tego zwyczaju. Według pierwszej, baraban pojawił się w Iłży w czasach potopu szwedzkiego. Wrocie wojska, po wkroczeniu do miasta, nadawały za jego pomocą bojowy sygnał wzywający do natarcia. Druga teoria głosi, że jest to łup wojenny zabrany Turkom w czasach odsieczy wiedeńskiej.

Więcej informacji na temat świątecznych zwyczajów w województwie mazowieckim można odnaleźć na stronie [Mazowieckiego szlaku tradycji](#).

Mazowiecki Szlak Tradycji to wyjątkowy projekt realizowany przez Samorząd Województwa Mazowieckiego. Tworzą go nie tylko historyczne obiekty, zabytki, miejsca związane z lokalnymi tradycjami, czy regionalnymi potrawami, ale przede wszystkim niezwykli ludzie, pasjonaci i wielcy ambasadorzy kultury naszego regionu. Serdecznie zapraszam do poznawania walorów naszego pięknego Mazowsza.

[Obchody Niedzieli Palmowej w Łysych są jednymi z najbarwniejszych w kraju.](#)

[arch. Mazowieckiego Szlaku Tradycji](#)

[Od niepamiętnych czasów w Iłży, w nocy z Wielkiej Soboty na Wielką Niedzielę odbywa się bara-banienie, czyli obchód z zabytkowym bębnem po mieście, które ma zakończyć okres postu.](#)

[arch. Mazowieckiego Szlaku Tradycji](#)

Figura Jezuska Palmowego podczas procesji w Szydłowcu.

arch. Mazowieckiego Szlaku Tradycji

Wiesław Raboszuk, wicemarszałek województwa mazowieckiego (klub KO)

Arch. UMWM

W Dąbrowie Chotomowskiej święcenie pokarmów odbywa się w jednym z domów, a na uroczystości gromadzą się okoliczni mieszkańcy

P. Totwiński

[Turkowie wielkanocni w Drobinie.](#)

[arch. Mazowieckiego Szlaku Tradycji](#)

UWAGA

Informacje opublikowane przed 1 stycznia 2021 r. dostępne są na stronie [archiwum.mazovia.pl](#)